

TLP'ler Safsata mı Gerçek mi?..

Ay'daki Hayalet

Işık kirliliğinden uzak bir köşede bulutsuz bir gece, gökyüzünün en-ginliğinde gözünüzü gezdirtiyorsunuz. Siyah zeminde anıtsız bir ışık noktacığının yanıp söndüğü dikkatinizi çekiyor. O anki ruh halinize göre, atmosfere giren bir göktaşının yanıp yokoluşuyla ilgili bilgilerinizi anımsayabilir veya aklınızdan "Bir yıldız kaydı..." diye geçirip bir dilek tutabilirsiniz. O aceleyle, en beceriksizce seçilmiş dileği bularak...

Peki, ufak da olsa, teleskobunuzla ay yüzeyini gözlerken bir parıltının belirmediğini veya bir kraterin renk değiştiğini fark edecekseniz, bunu neye yorarsınız? Unutursunuz gider. Ya da gözleminizi dikkatle kaydedip biryerlere bildirirsiniz ve binlerce TLP raporundan oluşan listeye yeni bir madde eklemiş olursunuz.

TLP'ler veya bir başka söylenişle LTP'ler (Transient Lunar Phenomena) "Ay'daki Geçici Görün-gü"lere yakıştırılmış bir kısaltma. Söz konusu görüngüler, anlık parıltılar, renk değişiklikleri veya gölgelenmeler biçiminde gerçekleşebilir. Açıkça, şimdilik kimse bunları tam olarak neye yoracağını bilemiyor.

Bir görüngünün neye yorulacağı belli olmayınca bunları olmadık şeylere yoran birileri hemen bulunur. "UFO" sözcüğü size birşey anımsatıyor mu? Kısa yoldan kozmolog kesilmeyi alışkanlık haline getirenler, derme çatma bir literatür oluşturup "uzaylı"ların bu işte parmakları olduğuna ilişkin senaryolar oluşturmuşlar bile. Hele şu meşhur "TR R-277" varken!..

NASA'nın, 1540 yılından raporun yayımlandığı tarihe kadarki TLP gözlemlerini bir araya getirip oluşturduğu ve 1968'de yayımladığı rapor, UFO peşinde koşanların sıkça başvurdukları bir tanık oluvermiş. TR R-277 kod adlı bu teknik rapor, bilinen TLP'lerin tarihlerini, gözlemlerini ve görüngülerin tiplerini listeliyor. Raporda,

bunların aslında ne olduklarına ilişkin herhangi bir yorum yok...

Gerçeğin Peşinde

Ciddi bir bilimsel çalışma yapmak isteyenler için TLP çetrefil bir konu. Sapla samanın bu denli birbirine karıştığı başka bir gökbilim konusu yok gibi. Bir gözlemin bilimsel olduğunu kabul etmek için başvurulabilecek gelmiş geçmiş en sağlam ölçüt, tekrarlanabilirlik. Bir TLP gözleminin tekrarlanmış sayılabilmesi için, farklı yerlerde ve birbirinden habersiz, bağımsız gözlemcilerin aynı şeyi gördüklerini bildirmeleri gerekiyor. Farklı gözlemcilerin Ay yüzeyindeki aynı noktaya aynı anda bakmaları ise ne yazık ki ender rastlanan bir durum. TLP'ler kısa sürdüğünden, başkalarına haber vermek de güç.

Belli başlı TLP gözlemlerine geçmeden önce, işin etik boyutuna biraz daha değinelim: Birileri su götürmez TLP gözlemlerini neden yok saysın? Bilimsel tutuculuk her zaman her zeminde var olduğu için bu kolay yanıtlanabilir bir soru. Madalyonun diğer yüzünü çevirip şöyle soralım: Şüpheli TLP gözlemlerini kim ciddiye alır?

Bir teleskop edinip gecelerini gökyüzünü gözlemleyerek geçiren herhangi biri, bir TLP'ye tanık olduğu kanısına varıp kolayca heyecana kapılabilir. Olası dışsal koşulları iyice denetleyemeyen gözlemci, kendini ne gördüğünden emin hissedip, benzer deneyimlere sahip kişilerle birlikte iddialı bir topluluğun üyesi haline geliverecektir. Bu, hiçbir amatör gökbilimcinin yadsıyamayacağı bir ayrıcalık...

Ciddi kuruluşlar da çeşitli sebeplerle TLP'leri belli dönemlerde daha çok ciddiye alabilir. Sözgelimi ABD'de TLP'lere ilgi tam da Ay'a yolculuğun gündeme geldiği sıralarda patlak vermiş. Bu dönemde pek çok ciddi gözlemci birbiri ardısıra TLP raporları yayımlamış. NASA'nın

TR R-277'si de Ay'a ayak basışın arifesine denk geliyor. Bunun, kamuoyu desteği ve ödenek toplamakta işe yaradığı yadsınamaz.

Bilimsel şüpheciliği bir yana bırakırsak, TLP adını hak eden birtakım görüngülerin gerçekliğinin tartışılmaz olduğunu teslim etmemiz gerekiyor. Şimdiye değin pek çok TLP'nin varlığı bağımsız ve güvenilir gökbilimcilerin gözlemleriyle kesinleşti.

TLP gözlemlerinin 1950'lerin sonlarından itibaren büyük bir patlamayla artmış olmasına da mantıklı bir açıklama getirilebilir. Bu dönemden itibaren Ay'a gönderilen insanlı-insansız uzay araçları sayesinde Ay coğrafyası yerden gözlemlenemeyecek kaliteyle kayda geçirilmeye başladı. Amatör astronomların Ay'ı gözlemleri ve harita çıkarmakla uğraşmaları için neredeyse hiçbir gerekçe kalmamış oldu. Bu koşullarda TLP'ler, amatör gözlemcilere özgü bir hareket alanı halini aldı. Bugün TLP'lerle ilgili bilebildiklerimizi, tümüyle, yılmadan Ay yüzeyini tarayan amatör gökbilimcilerin çabalarına borçluyuz.

TLP araştırmalarını bağımsız amatör gözlemcilikten planlı ve örgütlü gözlemciliğe dönüştürmeye çalışan kuruluşlar da var. Ay ve Gezegen Gözlemcileri Birliği ALPO, Ay gözlemciliği konusunda deneyimli, kesin ve bilimsel nitelikte rapor hazırlayabilen amatör gözlemcilerin yardımı için çağrıda bulunuyor. Tüm dünyadan gözlemcilerin katkılarını bekleyen ALPO LTP Birimi'nin adresini bu yazının sonunda bulabilirsiniz.

TLP konusunda ciddi çalışmalar yürüten bir diğer bilimsel kuruluş, Ukrayna'daki Anormal Görüngüleri Araştırma Enstitüsü, RIAP. Enstitü, Rusya'daki Kozmonotik Akademisi CIS ve Rusya Bilimler Akademisi'yle işbirliği içinde çalışıyor. RIAP'ın adresini de bu yazının sonunda bulabilirsiniz.

